

2015

Ag Aistriú ón Naíonra Chun na Gaelscoile: Beartas Oideachais Teanga

Maire Mhic Mhathuna

Technological University Dublin, maire.mhicmhathuna@tudublin.ie

Fiona Nic Fhionnlaoich

Maynooth University, fiona.nicfhionnlaoich@mu.ie

Follow this and additional works at: <https://arrow.tudublin.ie/aaschsslcon>

 Part of the [Bilingual, Multilingual, and Multicultural Education Commons](#), [Early Childhood Education Commons](#), and the [Sociology Commons](#)

Recommended Citation

Mhic Mhathuna, M., Nic Fhionnlaoich (2015) Ag Aistriú ón Naíonra chun na Gaelscoile: Beartas Oideachais Teanga. *An céad Chomhdháil Taighde Uile-Oileánda ar an Tumoideachas 15-16 Bealtaine 2015.*

This Conference Paper is brought to you for free and open access by the Social Sciences at ARROW@TU Dublin. It has been accepted for inclusion in Conference papers by an authorized administrator of ARROW@TU Dublin. For more information, please contact arrow.admin@tudublin.ie, aisling.coyne@tudublin.ie.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 4.0 License](#)
Funder: N/A

AG AISTRIÚ ÓN NAÍONRA CHUN NA GAELSCOILE: BEARTAS OIDEACHAIS TEANGA

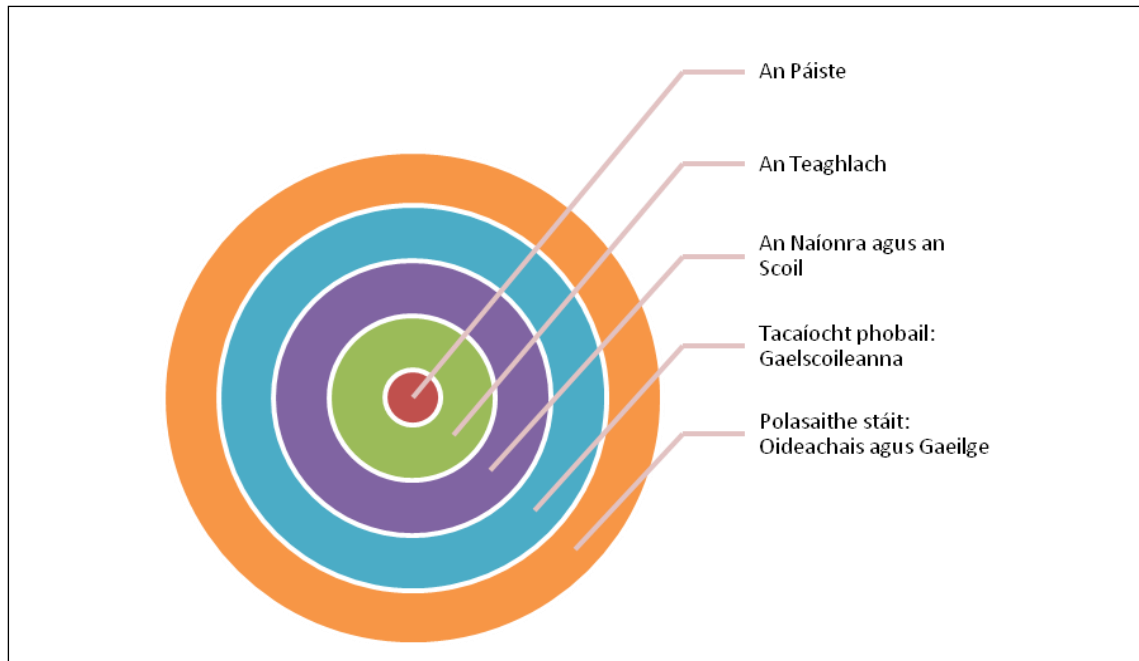
1. RÉAMHRÁ

Ábhar mór spéise ag taighdeoirí luath-óige is ea an t-aistriú ón suíomh luath-óige go dtí an bhunscoil. Tá taighde ar bun sa réimse seo le breis is deich mbliana ag taighdeoirí san Eoraip agus san Astráil ach go háirithe (Docket agus Perry, 2013) ach is beag tagairt a dhéantar do chúrsaí teanga. Beifear ag plé na mbunchoincheapanna a bhaineann leis an réimse seo sa pháipéar seo agus tathag á bhaint astu chun scrúdú a dhéanamh ar thionscnamh *An Traein*, tionscnamh aistrithe idir naíonraí agus gaelscoileanna a thionscnaigh Forbairt Naíonraí Teo. agus Gaelscoileanna sa bhliain 2010. Pléifear roinnt de an ceisteanna a eascraíonn as an scrúdú seo trí staidéar a dhéanamh ar thorthaí taighde eile a bhaineann le hábhar, agus críochnófar le moltaí chun beartas oideachas teanga a bhaineann leis an aistriú ón naíonra chun na gaelscoile a chur ar bun.

2. TAIGHDE AGUS TEOIRIC A BHAINNEANN LE HAISTRIÚ CHUN NA BUNSCOILE

Tuigtear go forleathan go bhfuil an-tábhacht ag baint le tosach maith ar scoil (Margetts, 2009) agus gur féidir le scéimeanna aistrithe idir suíomhanna oideachas na luath-óige agus an bhunscolaíocht cabhrú chun an próiseas aistrithe a éascú do na páistí, a dtuismitheoirí/caomhnóirí agus na hoidí. Cuirtear an-bhéim ar chumarsáid idir na rannpháirtithe go léir sa taighde ar aistrithe, bunaithe ar theoiric bith-éiceolaíoch Bronfenbrenner (Bronfenbrenner agus Ceci, 1994; Hopps, 2014; Dunlop, 2015). Aithníonn an teoiric seo go n-imríonn daoine agus réimsí gníomhaíochta éagsúla tionchar ar eispéiris agus ar thaithí saoil an pháiste, roinnt acu go díreach agus roinnt eile ar bonn níos indírí (Bronfenbrenner, 1979). Is iad na daoine ata i gceist ná an páiste féin, na tuismitheoirí/caomhnóirí agus an chlann, stiúrthóirí agus bainisteoirí na naíonraí, múinteoirí agus príomhoidí na mbunscoileanna agus lasmuigh dóibh san, an tacaíocht atá ar fáil sa phobal áitiúil

agus sa tsocháí. Bheadh eagrais mar Ghaelscoileanna agus polasaithe stáit san áireamh anseo, idir pholasaithe oideachais agus pholasaithe i leith na Gaeilge.

Léaráid 1: Léaráid bunaithe ar theoiric bhith-éiceolaíoch Bronfenbrenner

Mar a léirítear thuas, tá tionchar díreach ag an teaghlach ar fhorbairt an pháiste. Ina dhiaidh sin, bíonn tionchar ag eispéireas an pháiste sa naíonra agus sa chóras scolaíochta air. Bíonn tionchar níos indírí ag córais agus struchtúir sa phobal air, ar a n-áirítear tacaíocht eagrais sa phobail, Gaelscoileanna mar shampla. Tá an-tábhacht ag baint le staid eacnamaíoch an teaghlaigh air chomh maith. Níos indírí fós, bíonn tionchar ag na polasaithe stáit mar pholasaí oideachais agus polasaí Gaeilge ar an gcultúr agus ar na seirbhísí a chuirtear ar fail dó.

Tá an-bhaint ag teoiric seo na bith-éiceolaíochta le próiseas an aistriú idir naíonraí agus gaelscoileanna mar cuireann sé fráma tagartha ar fáil chun scrúdú a dhéanamh ar ról na ndaoine éagsúla agus ar na réimsí gníomhaíochta seo agus cruthaíonn sé deis chun teacht ar bheartas oideachas teanga a chabhródh le páistí an t-aistriú a dhéanamh go réidh, socair, sásúil.

Mhol Bronfenbrenner fadó (1979, lch. 210) go mbeadh cumarsáid idir suíomh oideachais amháin agus an suíomh eile chun eolas faoi leith a roinnt. Cheap seisean

go gcuideodh sé le forbairt an pháiste dá roinnfeadh an dá shuíomh eolas, comhairle agus taithí a chabhródh leis an aistriú nuair atá an páiste fós sa naíonra, is go leanfaí leis an gcumarsáid nuair a bheadh an páiste tosaithe ar scoil (1979, Ich. 217). An saghas eolais a bhí i gceist ná eolas faoi staid forbartha an pháiste, an curaclam agus an cur chuige oideachasúil a bhí á gcur i bhfeidhm sa dá shuíomh. San am atá i láthair, molann scéimeanna aistrithe éagsúla (Dockett agus Perry, 2013) go roinnfeadh stiúrthóirí naíonraí eolas faoi staid forbartha na bpáistí leis na múinteoirí chun cabhrú leo aithne a chur ar na páistí agus chun an obair sa bhunscoil a phleanáil sula dtosaíonn na páistí sa bhunscoil. Beidh siad in ann tógáil ar an méid atá ar eolas ag na páistí cheana féin agus tacú le forbairt an pháiste mar fhoghlaimoír cumasach (Niesel agus Griebel, 2007). Bheadh an-tábhacht ag baint le heolas faoin staid forbartha sa Ghaeilge a roinnt mar chuid den aistriú eolais seo i gcás na naíonraí agus na ngaelscoileanna.

Aidhm eile leis an gcumarsáid idir suíomhanna ná cur le leanúnachas idir na suíomhanna maidir le curaclam, cur chuige oideachasúil agus caidrimh. Ciallaíonn sé seo gur gá go mbeadh caidreamh gairmiúil ag na stiúrthóirí, na múinteoirí agus príomhoidí lena chéile, agus eatarthu siúd agus na tuismitheoirí. Chabhródh an aithne seo leis na múinteoirí agus na stiúrthóirí chun scéim aistrithe a phlé, a phleanáil agus a chur i bhfeidhm. Is gá a aithint go dtógann an próiseas seo am; thógfadh sé roinnt mhaith ama ag daoine chun aithne a chur ar a chéile agus chun tosú ag comhoibriú lena chéile.

Tuigtear go mbaineann oideachas na luath-óige le forbairt iomlán an linbh is go bhfuil an fhorbairt sin mar phríomhghnó an naíonra agus na bunscoile. (Hayes, 2012; NCCA, 1999). Tá forbairt na féiniúlachta, féinmheas, mianta agus teacht aniar an-tábhachtach ar leibhéal uileghabhálach. Mar chuid den phróiseas seo, beifear ag díriú ar an aistriú ón naíonra go dtí an ghaelscoil, féachaint conas is féidir leis an aistriú tarraingt ar na réimsí seo agus cur leo.

3. TORTHAÍ TIONSCNAIMH AN TRAEIN

Rinneadh taighde ar an aistriú ón naíonra go dtí an ghaelscoil, a bhí coimisiúnaithe ag Forbairt Naíonraí Teo. agus Gaelscoileanna Teo sa bhliain 2010. Bhí trí chéim i

gceist leis an taighde: léargas litríochta, scéim phiólótach agus súil siar tar éis bliana. Fuair an tionscnamh cead eitice ó Choiste Eitice Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath. Mar chuid de chéim a haon, rinneadh scagadh ar an litríocht náisiúnta agus idirnáisiúnta, lorgaíodh tuairimí agus moltaí ó mhúinteoirí agus ó stiúrthóirí naíonraí agus cuireadh agallaimh ar pháistí i rang naíonán. Baisteadh *An Traein* ar an tionscnamh as pictiúr a tharraing duine de na páistí sin. Cuireadh tuairisc agus moltaí ar fáil bunaithe ar an taighde seo ag díriú ar shuíomh an tumoideachais. Tá na moltaí faoi phlean aistrithe ar fáil i bhfoirm leabhráin agus tá sé sin agus páipéar cúlra an tionscnaimh, *An Traein* ar fáil ar shuíomh Gaelscoileanna Teo. (www.gaelscoileanna.ie). Mar chuid den ábhar seo tá cur síos déanta ar bhealach le tabhairt faoi chlár aistrithe le heiseamláirí d'imeachtaí do chomhthéacs an tumoideachais. Cuireadh béim ar an tábhacht a bhaineann leis an bplean a chur in oiriúint ar bhonn logánta.

An dara céim ná scéim phiólótach a chur ar bun in dhá ghaelscoil agus sna naíonraí a chuir páistí chucu, chun féachaint conas mar a d'éireodh leis na moltaí sin. Ceapadh comhordaitheoir chun tacaíocht a chur ar fáil do na múinteoirí agus na stiúrthóirí. Ba léir go raibh obair á déanamh sna naíonraí agus sna gaelscoileanna chun na páistí a ullmhú don scoil ach d'aithin na rannpháirtithe go raibh gá le nascanna níos foirmeálta. Chun é sin a bhaint amach bhí cruinnithe rialta ann agus socraíodh gníomhaíochtaí ón leabhrán *An Traein* a chur i bhfeidhm. Eagraíodh cuairteanna chuig an naíonra do na múinteoirí agus chuig an scoil do na stiúrthóirí. Roinn na stiúrthóirí eolas faoi na páistí leis na múinteoirí, le cead na dtuismitheoirí/gcaomhnóirí ag úsáid an *Child Snapshot* (O'Kane agus Hayes, 2013) agus/nó nótaí an stiúrthóra. Thug na páistí sna naíonraí cuairt mar ghrúpa ar an scoil agus chuir siad leabhrán fúthu féin le chéile le tabhairt chuig an scoil. Thug na stiúrthóirí liosta de na frásaí, rainn agus amhráin a bhí á rá acu sa naíonra do na múinteoirí. Chuir an comhordaitheoir nuachtlitir chuig na tuismitheoirí sa samhradh le moltaí faoi úsáid na Gaeilge sa bhaile, bunaithe ar an teanga a bhí luaite ag na stiúrthóirí. Chun measúnú a dhéanamh ar an scéim phiólótach cuireadh ceistneoir chuig na stiúrthóirí agus na múinteoirí. Cuireadh agallamh ar na príomhoidí freisin. Mar thoradh ar an scéim phiólótach, mhothaigh na rannpháirtithe go raibh aithne níos fearr acu ar a chéile, gur thuigeadar suíomhanna oibre a chéile agus go raibh

níos mó eolais ag na múinteoirí faoin na páistí agus iad ag tosú ar scoil. Gheofar thíos cuid de na tuairimí a léirigh na rannpháirtithe:

“Shuíomar síos cúpla uair le chéile agus phléamar don chéad uair riamh na páistí ag imeacht ón naíonra agus ag tosú sa scoil agus an bealach is fearr gur féidir linn oibriú le chéile ar mhaitheas an pháiste.” (Stiúrthóir)

“Chonaiceamar an obair a bhí ar súil sa scoil agus na difríochtaí agus cosúlachtaí a bhí ann.” (Stiúrthóir)

“Tá aithne againn anois ar na múinteoirí agus an príomhoide, agus aithne acu orainn.” (Stiúrthóir)

“Ní raibh a fhios agam cad a bhíonn ar siúl i naíonra. Bhí sé go hiontach dul isteach agus féachaint ar an rang sa naíonra agus cad a bhí ar siúl acu.” (Múinteoir)

“Bhí neart eolas agam ar na páistí ón bpróifil agus eolas eile a bhailigh mé ó na stiúrthóirí.” (Múinteoir)

“Fuaireamar amach mar chuid den scéim phíolótach go bhfuil i bhfad níos mó Gaeilge ag na páistí ná mar a cheapamar agus bhí muid in ann leas a bhaint as seo i mbliana ...toisc go raibh an t-eolas sin againn.” (Príomhoide)

Chun meastóireacht a dhéanamh ar thionchar níos fadtéarmaí ar an tionscadal, rinneadh teagmháil leis na príomhoidí an bhliain ina dhiaidh sin. I gcás amháin lean an scéim idir an scoil agus an dá naíonra, ceann amháin lonnaithe sa scoil agus ceann nach raibh. Chuaigh an príomhoide agus na múinteoirí ar cuairt chuig na naíonraí, d'fhreastail na páistí agus na stiúrthóirí ar cheolchoirm na Nollag sa scoil, cuireadh eolas faoi na páistí ar fáil don scoil, le cead na dtuismitheoirí/gcaomhnóirí. Dúirt an príomhoide go raibh tús curtha leis na himeachtaí níos luaithe sa bhliain. Bhí súil acu ról na dtuismitheoirí a fhorbairt an bhliain ina dhiaidh sin.

Sa chomhthéacs eile lean an teagmháil le naíonra amháin ach go háirithe. Sa chás seo bhí an naíonra tar éis bogadh go seomra ar láthair na scoile. Bhí an príomhoide ag dul ar cuairt rialta agus bhí deis ag na múinteoirí bualadh isteach freisin. Níor lean na himeachtaí leis an naíonra eile, seachas an t-eolas faoi na páistí a chur ar fáil trí an *Child Snapshot* (O’Kane agus Hayes, 2013). Toisc go raibh na páistí ón naíonra

seo ag dul go scoileanna éagsúla, seans go raibh baint aige seo leis an easpa dul chun cinn.

Chabhraigh an scéim phíolótach chun bonn níos foirmeálta a chur faoin gcumarsáid a bhí idir an naíonraí agus an scoil. Bhí cumarsáid neamhfhoirmeálta ann idir naíonraí a bhí ar shuíomh na scoile agus an scoil, ach rinneadh níos mó pleanála agus níos mó teagmhála nuair a bhí an scéim i bhfeidhm. D'aithin na rannpháirtithe go raibh gá le ról na dtuismitheoirí/gcaomhnóirí a fhorbairt. Ba léir go raibh dúshlán ag baint le suíomh nuair nach raibh na páistí uilig ón naíonra sin ag dul chuig an scoil chéanna. Uaireanta bhí sé níos deacra cumarsáid a chur ar bun idir naíonraí a bhí tamall ón scoil de dheasca cúrsaí ama, taisteal agus seans chun bualadh go neamhfhoirmeálta.

4. TORTHAÍ SUIRBHÉANNA EILE A BHAINNEANN LE HÁBHAR

4.1 Torthaí thionscnaimh Ullmhacht don Scoil

Suirbhé ar pheirspictíocht 500 múinteoir agus 500 stiúrthóir luath-óige maidir le gnéithe éagsúla d'ullmhacht don scoil (CERAMIC agus CSER, 2015) a bhí i gceist sa tionscnamh seo agus eagraíodh grúpaí fócais le breis is céad múinteoir, stiúrthóirí, tuismitheoirí/caomhnóirí agus páistí ar ghnéithe éagsúla a bhaineann leis an téama seo. Suirbhé náisiúnta a bhí sa tionscnamh agus bhí leagan Gaeilge agus leagan Béarla de na ceistneoirí agus clár na n-agallamh ar fáil do na rannpháirtithe. Fuair an tionscnamh cead eitice ó Choiste Eitice Institiúid Teicneolaíochta Bhaile Átha Cliath. Léirigh 67% de na suíomhanna luath-oideachais agus 63% de na scoileanna go raibh teagmháil acu leis an suíomh eile áitiúil maidir le páistí ag tosú ar scoil. Léiríonn na figiúirí seo freisin nach raibh breis agus trian dóibh i dteagmháil lena chéile in aon chor.

As na suíomhanna a bhí i dteagmháil lena chéile, is teagmháil neamhfhoirmeálta is mó a bhí i gceist mar a léirítear thíos. Malartú eolais, teagmháil faoin gcur chuige ab fhearr faoi thosú ar scoil agus teagmháil tar éis tosach na scoile na príomhthéamaí. Is beag eolas scríofa ná cumarsáid faoi leanúnachas ón obair luath-oideachais a bhí á roinnt. Dúirt timpeall 40% de na freagróirí gur bhraith an malartú eolais ar an

bpáiste agus bhí eolas á mhalartú go minic faoi pháistí le riachtanais bhreise oideachais.

Saghas Cumarsáide	Luath-Óige		Bunscoil	
	Sea		Sea	
	Líon	%	Líon	%
Malartú eolais neamhfhoirmeálta	66	78.6	48	82.8
Bíonn múinteoirí i dteagmháil le suíomhanna luath-óige réamhscoileanna tar éis do na páistí tosú ar scoil	21	25.0	20	34.5
Malartú eolais scríofa	24	28.6	13	22.4
Cumarsáid faoi mbealach ab fhearr le tosú ar scoil	28	33.3	15	25.9
Roinneann bunscoileanna a dtuairimí agus a n-ionchais	16	19.0	10	17.2
Roinntear eolais faoi chur i bhfeidhm <i>Aistear</i> agus <i>Síolta</i>	8	9.5	6	10.3
Leann an múinteoir ar aghaidh ó obair an tsuímh luath-óige	8	9.5	6	10.3
Braitheann sé ar an bpáiste	31	36.9	24	41.4

Tábla 1: Saghsanna cumarsáide idir suíomhanna luath-óige agus bunscoileanna

4.1.1 Leanúnachas

An dara haidhm a luaigh Bronfenbrenner (1979) i leith na cumarsáide ná leanúnachas idir an obair agus cur chuige sa suíomh luath-óige agus an scoil. Ceann de chuspóirí chreachuraclam *Aistear* (CNCM, 2009) ná an leanúnachas seo a spreagadh:

“Gnéithe éagsúla d’fhoghlaim an linbh le linn na luath-óige a nascadh lena chéile de réir mar a athraíonn an suíomh” (CNCM 2009, lch. 6).

Chomh maith leis sin, tá sé mar chuspóir ag Aistear go roinnfear eolas idir na daoine gairmiúla a bhíonn ag plé leis an leanbh:

“Eolas a sholáthar ar a mbunófar cleachtas ar fud réimse suíomhanna, disciplíní agus gairmeacha, agus obair idirdhisciplíneach a chothú”. (CNCM, 2009, lch. 6)

Ach is léir ón suirbhé thuas nach bhfuil ach 10% de na suíomhanna luath-óige agus bunscoileanna ag roinnt eolais lena chéile faoi leanúnachas ó obair an naíonra nó cur i bhfeidhm *Aistear* agus *Síolta*. Dúirt 93% de na suíomhanna luath-óige agus 53% de na bunscoileanna go raibh siad ag cur gnéithe d'*Aistear* i bhfeidhm ach is léir ó fhreagraí eile go raibh i bhfad níos mó teagmhála ag suíomhanna luath-óige le tuismitheoirí ná mar a bhí i mbunscoileanna agus go raibh súgradh mar chur chuige foghlama teoranta go maith sa bhunscoil. Tá an dá ghné seo lárnach sa chreatchuraclam. Chomh maith leis sin, is beag oiliúint a cuireadh ar bun chun an creachuraclam seo a chur i láthair. Tá deis agus uirlis iontach ar fáil chun leanúnachas a chothú trí *Aistear* a chur i bhfeidhm.

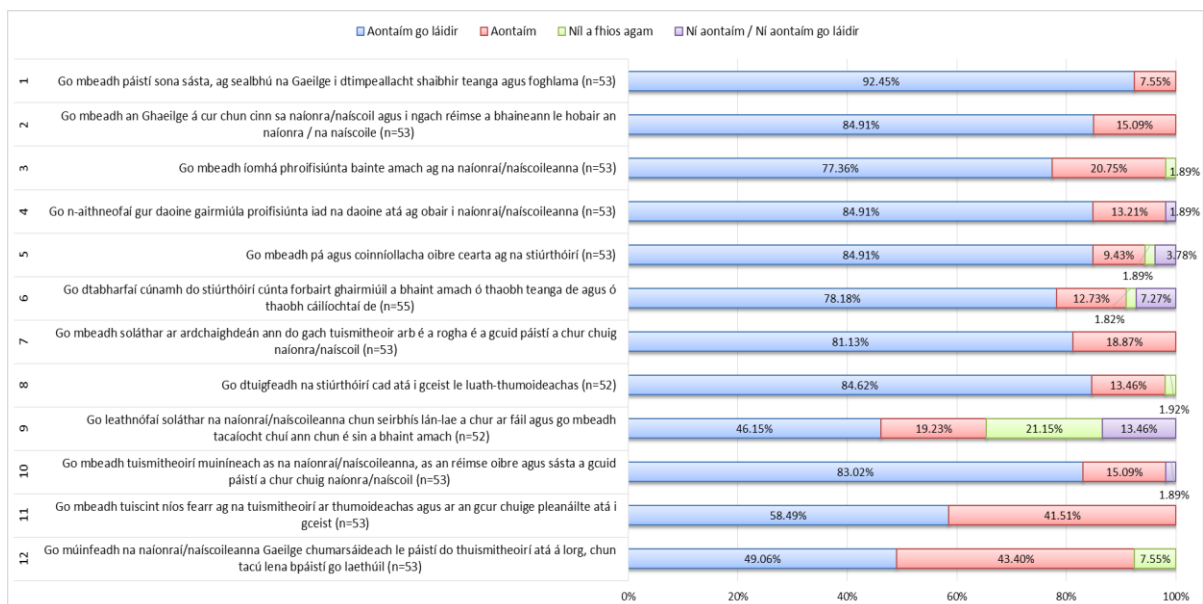
Tá deis eile leanúnachais ar fáil in *Síolta*, an chreatlach náisiúnta cáilíochta d'oideachas na luath-óige. (LFOLO, 2006). An t-aoisraon ó aois breithe go sé bliana atá i gceist anseo chomh maith. Baineann ceann de na caighdeáin, Caighdeán 13, le haistrithe, is molann siad go mbeadh polasaí aistrithe ann idir suíomhanna, is é sin idir Naíonraí agus bunscoileanna. Tá na prionsabail seo athdhearbhaithe sa *Treoir do Chleachtas Aistear agus Síolta* a foilsíodh le déanaí. (CNCM, 2015, lch. 7)

4.2 Torthaí tionscnaimh Riachtanais na Naíonraí

Cuireadh suirbhé ar líne chuig 180 naíonraí Gaelach i 2014, ag lorg eolais faoi riachtanais na naíonraí (Mhic Mhathúna agus Kelleher, 2015). Cuireadh ceist faoin teagmháil a bhí ag na naíonraí leis an ngaelscoil nó bunscoil áitiúil. Dúirt 83% de stiúrthóirí naíonra go mbíonn teagmháil acu leis an ngaelscoil nó leis an mbunscoil áitiúil. Tá an figiúr seo níos airde de bheagán ná an 79% a fuarthas sa suirbhé ar Ullmhacht don Scoil (CERAMIC agus CSER, 2015) agus léiríonn sé go bhfuil bonn láidir ann ar féidir tógáil air chun forbairt a dhéanamh ar scéim aistrithe.

4.2.1 Spéis sa Ghaeilge

Léirigh na freagróirí an-spéis i gcur chun cinn na Gaeilge is i gcaighdeán ard sa Ghaeilge a bheith ag stiúrthóirí. Luaigh duine amháin go raibh sé fíordheacair teacht ar ionadaithe cuí le hardchaighdeán sa Ghaeilge agus in oideachas na luath-óige. D'aontaigh iomlán na stiúrthóirí nó d'aontaigh siad go láidir leis an dá ráiteas “Go mbeadh na páistí sona sásta ag sealbhú na Gaeilge i dtimpeallacht shaibhir teanga agus foghlama” agus “Go mbeadh an Ghaeilge á cur chun cinn sa naíonra agus i ngach réimse a bhaineann le hobair an naíonra”. Ba léir go raibh ard-spéis acu sa tumoideachas mar chur chuige agus go mbeadh deis ag na tuismitheoirí ar mian leo páiste a chur chuig naíonra. Is léir mar sin go mbeadh spéis acu in aon bheartas oideachas a chuirfeadh tumoideachas trí Ghaeilge chun cinn.

Léaráid 2: An fíis a bhí ag stiúrthóirí do na naíonraí

4.3 Tionscnamh Aistrithe i dTuaisceart na hÉireann

Tá tionscnamh aistrithe idir an naíonra agus an bhunscoil curtha i gcrích i dTuaisceart na hÉireann ag taighdeoirí ó Choláiste Mhuire, Béal Feirste. Cé nach bhfuil torthaí an taighde ar fáil go poiblí faoi láthair, tuigtear go raibh raon leathan gníomhaíochtaí ar bun is gur éirigh go han-mhaith leis an dtionscnamh.

4.4 Suimiú

Bíonn taithí nó eispéiris éagsúil ag páistí agus iad ag aistriú ó naíonraí éagsúla go dtí an ghaelscoil. Baineann an éagsúlacht seo leis na gníomhaíochtaí aistrithe chomh maith le gnéithe eile den oideachas luath-óige. Bíonn an-aithne ag na stiúrthóirí ar na páistí agus ar a gcuid cumais is ba chabhair an t-eolas seo don mhúinteoir bunscoile. Bíonn an Ghaeilge a bhíonn á sealbhú ag na páistí bunaithe ar nósanna imeachta sna naíonraí is bíonn stór focal, frásaí, rainn agus amhráin ar eolas acu is ba chabhair an t-eolas agus an comhthéacs a rianadh don mhúinteoir. Tá ról lárnach ag na tuismitheoirí sa phróiseas aistrithe agus ba chabhair iad a bheith rannpháirteach in aon scéim aistrithe.

5 BEARTAS OIDEACHAS TEANGA

5.1 Naíonraí agus bunscoileanna: difríochtaí agus cosúlachtaí

Níor mhiste a thabhairt san áireamh go bhfuil cosúlachtaí agus difríochtaí idir an dá earnáil maidir le struchtúr, maoiniú, forbairt curaclam, cur chuige oideachasúil, cigireacht, cáilíochtaí, cúinsí oibre agus stádas.

Naíonraí	Bunscoil
Struchtúr	
Naíonra: príobháideach den chuid is mó lasmuigh den Ghaeltacht Gaeltacht: naíonraí pobail	Poiblí den chuid is mó
Maoiniú	
Bliain Shaor Réamhscoile: 38 seachtain sa bhliain, ráta íseal in aghaidh an pháiste. Scéimeanna éagsúla stáit ón Roinn Leanaí agus Gnóthaí Óige agus Pobail. Táillí na dtuismitheoirí	Maoiniú stáit ón Roinn Oideachais agus Scileanna do thuarastail fhoireann na scoile ar feadh na bliana. Deontas ón Roinn Oideachas agus Scileanna do fhorbairt chaipitleach. Táille dheonach ó thuismitheoirí.
Ionad	
Ionad/seomraí ar cíos, ar shuíomh na scoile nó lasmuigh di.	Ionad buan
Curaclam	

Aistear/Montessori/Súgradh mar rogha	Curaclam na Bunscoile riachtanach, Aistear roghnach.
Cur chuige oideachasúil	
Súgradh den chuid is mó	Teagasc agus modhanna eile
Cigireacht	
Áisínteacht Tusla móide cigirí luath-óige ón Roinn Oideachais agus Scileanna	Cigirí bunscoile ón Roinn Oideachais agus scileanna
Cáilíochtaí	
Leibhéal 6 ó 2016; Céim in Oideachas na Luath-Óige (Leibhéal 8)	Céim sa Bhunoideachas (Leibhéal 8) nó iarchéim (Leibhéal 9)
Coibhneas duine fásta: páiste	
Coibhneas de réir aoise ach 1: 11 sa Bhliain Saor Réamhscoile	Coibhneas de réir líon na bpáistí sa scoil ach go minic 1:30 I scoileanna móra
Pá	
Íseal ar feadh 10 mí sa bhliain, €10 – €15 san uair Is minic nach íoctar pá sa samhradh.	Pá ar feadh na bliana, ráta ceart go leor
Stádas: ró-íseal	Stádas: ard
Fealsúnacht teanga	
Spéis sa Ghaeilge	Spéis sa Ghaeilge
Cur chuige teanga	
Tumoideachas	Tumoideachas
Eagras tacaíochta	Eagras tacaíochta
Gaelscoileanna	Gaelscoileanna

Tábla 2: Cosúlachtaí agus difríochtaí idir naíonraí agus bunscoileanna

Feictear mar sin go bhfuil difríochtaí móra ann maidir leis na gnéithe a bhaineann leis an dá earnáil, earnáil na luath-óige agus earnáil na bunscoile, mar shampla struchtúir, maoiniú, cáilíochtaí, pá agus coinníollacha oibre. Ag an am céanna, tá aontú láidir ann maidir le spéis sa Ghaeilge agus sa tumoideachas. Baineann creatchuraclam Aistear agus Síolta leis an dá earnáil agus anois tá freagracht ar

Ghaelscoileanna Teo. feidhmiú mar cheann-eagras sa dá earnáil. Cuireann sé seo deis ar fáil chun scéim náisiúnta aistrithe a chur ar bun is níor mhiste na roghanna éagsúla a mheas i dtaca le struchtúr, cumarsáid, freagracht na scéime agus ról Ghaelscoileanna Teo.

5.2 Cén saghas struchtúir a bheadh oiriúnach?

Cuireann Boyle agus Petriwskyj (2014, lch. 393) síos ar struchtúir éagsúla eagrúcháin a d'fhéadfadh a bheith i gceist maidir le struchtúr scéim aistrithe.

- **Ceangal feidhmeach** idir suíomhanna le haistriú lom eolais ach gan mórán baint ag an dá ghrúpa lena cheile. Bíonn dúshláin ann maidir le hamchláir agus neamhbhuanacht stiúrthóirí agus/nó múinteoirí rang na naíonán.
- **Ceangail córastúla:** Reáchtáiltear cruinnithe idir muintir an naíonra agus muintir na scoile, tugann an múinteoir cuairt ar an naíonra. Bíonn dúshláin ann maidir le hionad cruinnithe, am chun plé a dhéanamh srl.
- **Caidrimh páirtnéireachta:** Bíonn níos mó béime ar aithne ag na rannpháirtithe ar a chéile agus ar bheith ag obair i gcomhpháirt lena chéile ar thograí aistrithe. Bíonn dúshláin maidir le meon agus dearcadh múinteoirí agus stiúrthóirí i leith a chéile.
- **Caidrimh dialógach:** bunaithe ar chómheas, ar chomhchaint agus ar chomhthógáil ar bhonn oideolaíoch, ag aithint go bhfuil fealsúnacht faoi leith ag an luath-oideachas agus ag an mbunoideachas. Bíonn easpa eolais ann faoi chórais agus obair a chéile.

Aithnítear go bhfuil diminsean cumhachta ann sa cheangal idir an earnáil luath-óige agus earnáil na bunscoile mar a léirigh taighde Boyle agus Petriwskyj (2014) agus an scagadh a dhein Hopps (2014) ar an litríocht. Bhí eagla ar roinnt stiúrthóirí luath-óige go mbeadh drochmheas ar an réimse sin á léiriú ag na múinteoirí agus bhí drogall ar roinnt múinteoirí aitheantas a thabhairt do chur chuige eile seachas cur chuige na bunscoile.

5.3 Cén saghas cumarsáide/eolais a bheadh oiriúnach?

Chun go mbeadh an t-eolas a bheadh á roinnt idir an naíonra agus an scoil úsáideach, ba gá go mbeadh sé mion go maith agus go gcuideodh sé leis an scoil aithne a chur ar na páistí agus chun a gcumais éagsúla a thuiscint. Dar le Hopps (2014), caithfidh an t-eolas a bheadh á roinnt a bheith úsáideach agus bainteach le hábhar agus caithfear é d'úsáid nó ní fiú leanúint de bheith á chur ar aghaidh. Dhéanfadh staid mar seo dochar don chaidrimh idir na páirtithe.

Ba ghá go dtiocfadh na múinteoirí agus na stiúrthóirí le chéile chun bealach a aimsiú chun an t-eolas cuí a aithint agus a chur le chéile. Tá múnlaí éagsúla ann ach de réir taighde O'Kane agus Hayes (2010), chabhraigh an próiseas chun foirm a dhréachtadh go mór leis na daoine éagsúla i dtionscnamh aistrithe DEIS chun aithne ghairmiúil a chur ar a chéile.

Bunaithe ar an tionscnamh sin agus ar thorthaí taighde *An Traein* mar atá thuas, bheadh an saghas eolais thíos úsáideach mar thúsphointe:

- **Eolas faoin nGaeilge:** toisc go bhfuil an saghas Gaeilge a shealbhaigh na páistí lonnaithe i suíomh an naíonra, ba ghá do na stiúrthóirí eolas a thabhairt do na múinteoirí ar an gcur chuige teanga a bhí ann, ar na frásaí a bhí in úsáid acu agus ar na rainn agus amhráin a bhí ar eolas ag na páistí.
- **Cead na dtuismitheoirí** chun eolas a roinnt: is gá cead na dtuismitheoirí a fháil chun eolas faoi na páistí a roinnt ar bhonn eitice agus ar bhonn oideolaíochta. Bealach foirfe chun go mbeadh cead na dtuismitheoirí á thabhairt ná go mbeadh siad rannpháirteach i mbailiú an eolais seo, i.e. ag líonadh an fhoirm aistrithe i dteannta an stiúrthóra. Ciallaíonn sé seo gur ghá go mbeadh an fhoirm oiriúnach don suíomh logánta agus go mbeadh sí dátheangach.
- Ba ghá go mbeadh eolas á roinnt ag an scoil faoi **cén fhaisnéis a bheadh úsáideach dóibh**, faoin úsáid a bhainfeadh siad as an eolas, faoi cad a dhein siad an bhliain roimhe sin agus ar ghá aon athrú a chur ar an bhfoirm.
- **Polasaí iontrála na scoile:** ba ghá don scoil an polasaí iontrála atá acu a thabhairt don naíonra.

- **Polasaí na scoile faoi chairde:** de réir an taighde cabhraíonn sé go mór le páistí nuair a bhíonn cairde leo ag aistriú go dtí an rang céanna sa bhunscoil. Tá tuairimí éagsúla ann faoi seo ach is fiú machnamh a dhéanamh ar cad a chuideodh leis na páistí socrú síos sa suíomh nua.
- **Curaclam agus oideolaíocht:** ba ghá don dá ghrúpa eolas a thabhairt dá chéile faoin gcuraclam ata á chur i bhfeidhm acu (Aistear, Curaclam na Bunscoile, Síolta).
- **Polasaí teanga an naíonra agus na scoile:** ba ghá don dá ghrúpa eolas a thabhairt dá chéile faoina bpolasaí teanga agus tumoideachais.

5.4 Cé air a bhfuil an fhreagracht?

Tá moltaí i scéimeanna éagsúla san Astráil (Hopps, 2014) go mbeadh an fhreagracht ar na naíonraí chun eolas faoi na páistí a chur ar aghaidh chun na bunscoile. Moltar sa chreat um fhoghlaim sna luath-bhlíanta san Astráil, *An Early Years Learning Framework for Australia* (Department of Education, Employment and Workplace Relations 2009) go mbeadh eolas á roinnt ag stiúrthóirí luath-óige leis an scoil faoin méid ata ar eolas ag gach páiste agus faoi na scileanna atá sealbhaithe acu. Bhí moladh á phlé i stát Victoria na hAstráile go mbeadh ráiteas aistrithe agus forbartha do gach páiste mar choinníoll maoinithe. Cinnte is ag na naíonraí a bheadh an t-eolas faoi na páistí a bheadh ag aistriú agus ba ghá dóibh sin an t-eolas a chur ar aghaidh. Ach tá níos mó stádais, oiliúna agus pá ag múinteoirí ná ag stiúrthóirí agus is mí-úsáid cumhachta a bheadh ann i dtéarmaí MacNaughten (2010) dá mbeadh an fhreagracht go léir ar ghrúpa amháin, an grúpa ba laige sa chás seo. Ba ghá teacht ar bhealach oiriúnach chun go mbeadh ról ag an dá ghrúpa sa tslí go bhfeidhmeodh an t-aistriú eolais go héifeachtach.

5.5 Cén ról a bheadh ag Gaelscoileanna?

Tá freagracht ag Gaelscoileanna i leith naíonraí agus bunscoileanna, móide réimsí eile. Tá an-chuid foghlamtha againn ón scéim aistrithe *An Traein* is tá seans anois ann polasaí agus scéim a chur ar bun a chabhródh le stiúrthóirí, múinteoirí, tuismitheoirí agus tríothusan le páistí, aistriú sásúil a dhéanamh chun na bunscoile. Bheadh scéim méadaithe mar chabhair don gaeloideachas agus mar eiseamláir don tír ar fad.

Moltar mar sin go dtabharfadh Gaelscoileanna grúpa múinteoirí, stiúrthóirí, taighdeoirí agus tuismitheoirí le chéile chun polasaí agus scéim aistrithe a chur le chéile.

Ceisteanna a bheadh le plé:

- An cóir go mbeadh polasaí ag Gaelscoileanna faoi aistrithe ón naíonra go dtí an gaelscoil?
- Más cóir, an cóir go n-ullmhódh Gaelscoileanna scéim nua aistrithe?
- Cé chomh leathan is a bheadh an scéim nua?
- Cén saghas struchtúir a d'oirfeadh do réimse an ghaeloideachais?
- An mbeidh gá le comhordaitheoir náisiúnta agus/nó duine áitiúil?
- Cén saghas eolais ba chóir a roinnt idir naíonraí agus gaelscoileanna?
- An cóir foirm aistrithe nua a fhorbairt, ceann a bheadh dátheangach agus a chuireadh cúrsaí teanga níos mó?
- Cén saghas gníomhaíochtaí aistrithe ba chóir a bheith ar siúl i naíonraí chun páistí a ullmhú don aistriú chun na bunscoile?
- Conas is féidir le scoileanna an t-aistriú a éascú agus chun a bheith ullamh do na páistí nua?
- Cén saghas eolais faoi gcur chuige oideolaíoch ba chóir a roinnt idir na suíomhanna?
- Cén ról ba chóir a bheith ag na tuismitheoirí i bpleanáil na scéime, i reáchtáil na scéime, agus i measúnú na scéime?
- Conas is féidir éisteacht le guth na bpáistí?
- Cén tréimhse ama a bheadh i gceist le scéim a ullmhú?
- Cén saghas airgeadais a bheadh i gceist?
- Conas ba chóir measúnú a dhéanamh ar an scéim?

6 CONCLÚID

Bheadh fiúntas mór ag baint le polasaí a fhorbairt agus tionscnamh a chur ar bun ar an aistriú ón naíonra go dtí an gaelscoil ar scála níos mó ná scéim phíolótach. Tá taighde agus taithí ar fáil a chuideodh le polasaí agus le scéim aistrithe a phleanáil agus a chur i gcrích, scéim a rachadh chun leasa na bpáistí, na dtuismitheoirí, na stiúrthóirí agus na múinteoirí agus a chuireadh sealbhú agus saibhriú na Gaeilge chun cinn sna suíomhanna tumoideachais. Bheadh oiliúint i gceist chomh maith, chun eolas ar an ngné thábhachtach seo a chur chun cinn. Bheadh ionchur ag teastáil ó earnáil na luath-óige agus ón mbunscolaíocht chun tús a chur le comhpháirtíocht nuálach i réimse an tumoideachais. Tá seans go n-éireodh níos fearr le cur chuige beo mar chúrsa inseirbhíse ná tuarascáil eile agus d'fhéadfadh na rannpháirtithe tosú ar phlé agus ar phleanáil don chéad scoilbhliain nua agus beartas oideachas teanga a chur i gcrích.

Tagairtí

An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta. (1999). *Curaclam na Bunscoile*. Baile Átha Cliath: Oifig an tSoláthair.

An Chomhairle Náisiúnta Curaclaim agus Measúnachta. (2015). Aistear Síolta Practice Guide/Treoir Chleachtais. Ar fáil ar www.ncca.ie/ga/Treoir-Chleachtais/

An Lárionad um Fhorbairt agus Oideachais na Luath-Óige. (2006). *Síolta: An Chreatlach Náisiúnta Cáilíochta d'Oideachas na Luath-Óige*. Baile Átha Cliath: An Lárionad um Fhorbairt agus Oideachas na Luath-Óige.

Boyle, T. and Petriwskyj, A. (2014). Transitions to school: reframing professional relationships. *Early Years: An International Research Journal*, 34 (4), 405-419, DOI: 10.1080/09575146.2014.9553042.

Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge MA: Harvard University Press.

Bronfenbrenner, U. agus Ceci, S.J. (1994). Nature-nurture reconceptualised in developmental perspective: a bio-ecological model. *Psychological Review*, 101 (4), 568-586.

Centre for Early Childhood Research at Mary Immaculate College (CERAMIC) and Centre for Social and Educational Research, Dublin Institute of Technology (CSER). (le foilsiú, 2015). An Examination of Concepts of School Readiness among Parents and Educators in Ireland. Dublin: Department of Children and Youth Affairs.

Dockett, S. and Perry, B. (2013). Trends and tensions: Australian and international research about starting school. *International Journal of Early Years Education*, 21(2-3), 163-177.

Dunlop, A. (2014). Thinking about Transitions: One Framework or Many? Populating the Theoretical Model over Time. In B. Perry, S. Dockett and A. Petriwskyj, (Eds.) *Transitions to School: International Research , Policy and Practice* (lgh. 31-46). Dortrecht: Springer.

Hayes, N. (2012). Introduction: Children at the Centre of Practice. In M. Mhic Mhathúna and M. Taylor (Eds.), *Early Childhood Education and Care. An Introduction for Students in Ireland* (pp. xi-xviii). Dublin: Gill and Macmillan.

Hopps, K. (2014) Preschool + school + communication = What for educator relationships? *Early Years: An International Research Journal*, 34(4), 405-419, DOI: 10.1080/09575146.2014.963032.

Margetts, K. (2009). Early Transition and Adjustment and Adjustment after Six Years of Schooling. *European Early Childhood Education Research Journal* 17(3), 309-324. DOI: 10.1080/13502930903101511.

Mhic Mhathúna, M. (2011) *An Traein: Ag Aistriú ón Naíonra go dtí an Bhunscoil* Ar fáil ag <http://www.gaelscoileanna.ie/assets/An-Traein-Páipéar-Cúlra.pdf>

Mhic Mhathúna, M. agus Kelleher, C. (le foilsiú, 2015). *Riachtanais na Naíonraí*. Baile Átha Cliath : Foras na Gaeilge.

Niesel, R. and Griebel, W. (2007). Enhancing the Competence of Transitions systems through Co-construction. In A.W. Dunlop and H. Fabian, (Eds.), *Informing*

Transitions in the Early Years: Research, Policy and Practice, (lgh. 21 - 32. Maidenhead: Open University Press.

O’Kane, M. agus Hayes, N. (2010). *Supporting Early Childhood Educational Provision within a Cluster of DEIS Preschool and Primary School Settings with a specific focus on Transition between the two educational settings*. Dublin: Centre for Social and Educational Research, Dublin Institute of Technology.

O’Kane, M. agus Hayes, N. (2013). The Child Snapshot – A Tool for the Transfer of Information on Children from Preschool to Primary School. *International Journal of Transitions in Childhood*, 6, lgh. 28 - 36.